

Ontwerp-Beleidsregel

Nadere uitwerking RAK gemeente Voerendaal

Aanleiding

Het Regionaal Afwegingskader Grootschalige Duurzame Energieopwekking (RAK) is een afwegingskader ten behoeve van de toetsing van initiatieven voor grootschalige opwekking van wind- en zonne-energie opgesteld binnen Parkstad. Het RAK biedt daarbij ook de mogelijkheid aan de Parkstad-gemeenten om individueel de bouwstenen op lokaal niveau aan te vullen.

Gemeente Voerendaal neemt een enigszins bijzondere plek in tussen de andere Parkstad-gemeenten, omdat het volledige buitengebied is aangewezen als Nationaal Landschap Zuid Limburg (NLZL), met daarbinnen het Natuurnetwerk Limburg en de Groenblauwe mantel¹. De zones worden beschermd vanuit de Provinciale Omgevingsvisie Limburg² (POVI). Het NLZL wordt daarin ook beschermd door het in stand houden van de kernwaarden:

- Reliëf
- Groen karakter
- Cultuurhistorisch erfgoed
- Contrast tussen open-besloten

De (on)mogelijkheden van ontwikkeling van grootschalige energie met behoud van de kernwaarden wordt naar onze mening niet voldoende meetbaar omschreven, om een objectieve toetsing van een initiatief mogelijk te maken. Daarnaast is er behoefte aan een begrenzing van de hoeveelheid te ontwikkelen initiatieven. In Randsdaal tussen de Scheumerweg en de Scheumerveldweg ligt een verdeelstation van Enexis. Bij grootschalige energieopwekking dient de opgewekte energie naar een verdeelstation getransporteerd te worden. De aanleg van deze transportkabel is erg duur. De nabijheid van een verdeelstation maakt een gebied daarom erg aantrekkelijk voor de ontwikkeling van grootschalige energieopwekking. Afgelopen 2,5 jaar hebben zich dan ook al vele belangstellenden hiervoor gemeld bij de gemeente. Regulering van de hoeveelheid te ontwikkelen grootschalige energieopwekking is daarom belangrijk voor het behoud van de kernwaarden van het landschap.

Doel

De Nadere Uitwerking RAK Gemeente Voerendaal is een beleidsregel, waarmee op beperkte schaal grootschalige energieopwekking mogelijk wordt gemaakt, waarbij de kernwaarden van het Nationaal Landschap Zuid Limburg worden behouden.

Visie

Principe “daken eerst”

Naast gevraagde aandacht voor landschappelijke inpassing wordt er door diverse instanties en politieke partijen opgeroepen om landschap, natuur en landbouwgronden te sparen en eerst de daken optimaal te benutten. Voor de ruimtelijk inpassing van zonne-energie hanteert de provincie in haar Omgevingsvisie de

¹ In het bij aanvang 2021 nog vigerende Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014 zijn deze gebieden aangeduid als respectievelijk Goudgroene Natuurzone en Zilvergroene Natuurzone & Bronsgroene Landschapszone.

² Naar verwachting wordt de Provinciale Omgevingsvisie Limburg voorjaar 2021 definitief vastgesteld.

Limburgse zonneladder. Het gaat daarbij zowel om de keuze van de juiste locatie als de juiste ruimtelijke inpassing op die locatie. De zonneladder is als volgt (niet volgtijdelijk):

1. Op daken en gevels van gebouwen;
2. Onbenutte terreinen in bebouwd gebied;
3. Gronden in buitengebied met een andere primaire functie dan landbouw of natuur;
4. Gronden in gebruik bij de landbouw;
5. Uitsluitingsgebieden (Natura2000-gebieden en waterwingebieden).

Gezocht wordt om ook aan deze insteek gehoor te geven met de kanttekening dat de energietransitie die we momenteel doormaken en de daarbij behorende ambities en doelstellingen onmogelijk gehaald gaan worden zonder inzet van grootschalige energieopwekking. De Parkstad-gemeente hebben zich immers gecommitteerd aan PALET 1.0 en 2.0 met de doelstelling om in 2040 energieneutraal te zijn. Daarnaast is in het regeerakkoord 2017 de doelstelling opgenomen om in 2030 een emissiereductie van 49% CO₂-uitstoot te behalen. De uitwerking hiervan is o.a. de verplichting voor iedere regio om een Regionale Energie Strategie (RES) op te stellen. Deze moet leiden tot een aanvulling van de huidige duurzame energieopwekking van 35TWh.

De ontwikkeling van meer grootschalige energieopwekking is dus noodzakelijk om de doelstellingen te behalen, ook binnen het landschap van de gemeente Voerendaal. Met de stelling “eerst de daken vol” gaan we de doelstellingen niet behalen. Bij veel daken belemmeren de constructie, eigendom, oriëntatie dak, etc. de plaatsing van zonnepanelen. Dat neemt niet weg dat deze ontwikkeling gestimuleerd moet blijven, bijvoorbeeld via het Zonnepanelenproject Parkstad.

Elk initiatief zal met een overeenkomst tussen initiatiefnemer en gemeente Voerendaal gerealiseerd worden. In deze overeenkomst. Elke overeenkomst is maatwerk. De relatie met een bijdrage voor het realiseren van zonnepanelen op daken zal hierin geregeld worden.

Reikwijdte nadere Uitwerking RAK Gemeente Voerendaal

Grootschalige windmolens

Ten aanzien van de ontwikkeling van grootschalige windmolen(s) zijn de mogelijkheden dermate beperkt door de Provinciale Omgevingsvisie Limburg dat nadere beperkingen niet hoeven te worden opgelegd. Grootschalige windmolens zijn van ver en vanaf alle windzijdes erg nadrukkelijk aanwezig in het landschap. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging bij de ontwikkeling hiervan. Ten opzichte van grootschalige zonne-energie bieden grootschalige windmolens echter ook voordelen. Eén grootschalige windmolen met een vermogen van 3 megawatt staat gelijk aan een zonnepark van circa 3 hectare, of circa 1.150 woningen met zonnepanelen op het dak. Een windmolen is efficiënter dan zonnepanelen, omdat daarmee jaarlijks ongeveer 3x zoveel uren het volle vermogen wordt opgewekt. Wind is nu eenmaal vaker beschikbaar dan zon. Omdat grootschalige windmolens efficiënter zijn, wil gemeente Voerendaal deze niet volledig uitsluiten.

Gemeente Voerendaal ziet ruimte voor overleg met de Provincie Limburg om langs de randen van het uitsluitingsgebied mogelijkheden te onderzoeken voor de ontwikkeling van grootschalige windmolens. Ten allen tijden zal Provincie Limburg bereid moeten zijn hiervoor ontheffing te verlenen op het aangewezen uitsluitingsgebied grootschalige windturbines.

Kleinschalige windmolens

Kleinschalige windmolens zijn er in veel variëteiten, waarbij de onderlinge hoogten variëren van circa 3 tot circa 60 m. Dat maakt het vrijwel onmogelijk om beleidsregels per hoogte op te stellen. Dit vraagt om maatwerk, waarbij beoordeling van de aanvraag voor de omgevingsvergunning aan de hand van het Handvat NLZL zal plaatsvinden.

De Nadere Uitwerking RAK gaat daarom enkel in op de ontwikkeling van grootschalige zonneparken.

Landschappelijke inpassing grootschalige zonneparken

In het Handvat Kernkwaliteiten Nationaal Landschap Zuid-Limburg (Handvat NLZL) wordt gesproken over “het laadvermogen van een landschap”, waarmee wordt aangeduid wat het landschap kan dragen. Om de kernwaarden van het landschap te behouden of te versterken is het noodzakelijk het laadvermogen van het landschap te respecteren en hierop in te spelen. Kortom, waken voor overbelading. Bij de ontwikkeling van grootschalige energieopwekking zal dit laadvermogen bewaakt dienen te worden door grenzen te stellen aan de schaalgrootte en aan de afstand tussen de locaties voor grootschalige energieopwekking.

Daarvoor is inzicht nodig in de kernwaarden van de verschillende landschapstypen binnen de gemeente Voerendaal.

Het Voerendaals landschap is beschreven in het Handvat NLZL en wordt daarin grofweg gekenmerkt door drie landschapstypen:

- Laaggelegen beekdalen
- De plateaus
- De ‘bergen’

Laaggelegen beekdalen:

Het landschap wordt hier bepaald door de aanwezige beken: Luiperbeek, Retersbeek, Hoensbeek, Hongerbeek en Dammerscheiderbeek, welke alle uitmonden in de Geleenbeek. De aanwezige beken vormen een waardevolle leefomgeving voor flora en fauna. Daarom zijn grote delen aangewezen als Natuurnetwerk Limburg en daarmee als zodanig bescherming in de POVI. Een andere bijkomstigheid is, dat de laaggelegen beekdalen goed zichtbaar zijn vanaf de omringende plateaus. Dat maakt de mogelijkheden voor grootschalige zonneparken binnen dit landschap erg beperkt.

Daarnaast zijn binnen de gemeente Voerendaal de volgende kastelen en hoeve nog intact, alle rijksmonumenten: Cortenbach, Haeren, Puth, Rivieren en Hoeve ten Hoven. Bovendien zijn de kastelen Cortenbach en Rivieren door de RCE aangewezen als complex historische buitenplaatsen. Allemaal zijn ze

gelegen in de lagergelegen beekdalen. De kastelen worden omringd door gebieden zonder bebouwing, zodat deze cultuurhistorische elementen volledig tot hun recht komen in het landschap. Een grootschalig zonnepark mag het aanzicht van een kasteel niet beïnvloeden. De invloed is afhankelijk van het huidige zicht vanaf de betreffende locatie op het kasteel. Mogelijk wordt deze reeds onderbroken door aanwezige beplanting. Beoordeling of sprake is van aantasting van het zicht op het kasteel vraagt daarom om maatwerk.

De plateaus:

De plateaus worden gekenmerkt door een landschap met reliëf, waardoor deze afwisselend bestaat uit plateau, helling of dal. Er vindt veelal landbouw plaats. Daarnaast zijn er lijnvormige beplantingen langs watergangen en incidentele landschapselementen bestaande uit bomen, hagen, graftbeplantingen en windsingels om percelen laagstamfruit. Hierdoor heeft het landschap een halfopen karakter met afwisselende vergezichten.

De 'bergen'

De 'bergen' bestaan uit een groene gordel van natuurgebieden op de aanwezige steile hellingen, waar plaatselijk de kalksteen aan de oppervlakte zichtbaar aanwezig is. In die omgeving zijn graften en hellingbossen aanwezig, waardoor het landschap een besloten karakter heeft. Daarnaast zijn er glooiende plateaus, waar voornamelijk landbouw plaatsvindt. Het landschap heeft hierdoor deels ook een open karakter met weidse uitzichten.

Beleidsregels Nadere Uitwerking RAK:

Zichtbaarheid in het landschap

Om de kernwaarden van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg te waarborgen is het onwenselijk om zonneparken zichtbaar in het landschap te realiseren. Om te bepalen waar een zonnepark kan worden gerealiseerd, zonder de kernwaarden aan te tasten, is een studie uitgevoerd (zie bijlage 1). Deze studie heeft geleid tot een "zoekkaart" voor grootschalige zonne-energieopwekking (zie bijlage 2).

Zonneparken dienen ten allen tijden ingekleed te worden met beplanting. De initiatiefnemer dient een voorstel in voor de landschappelijke inpassing. Het inkleden met beplanting past binnen de Ambitie Natuur & Landschap en Water 'Voeren daal groen blauw', welke op 7 mei 2019 door het College van B&W is vastgesteld. Door ruilverkavelingen zijn in het landschap vele kleine landschapselementen (graften, hoogstamfruitboomgaarden, holle wegbeplantingen, hagen) verdwenen. Daarmee is ook de soortendiversiteit (flora en fauna) afgenomen. Inkleding met beplanting zorgt voor terugkeer van graftbeplantingen en hagen als landschapselement en verhoogd de soortendiversiteit.

Locaties op hellingen, waar een zonnepark vanuit het landschap zichtbaar blijft, ondanks omkleding met beplanting, worden uitgesloten.

Schaalgrootte

Ten aanzien van de ontwikkeling van zonneparken wordt ten aanzien van de rood gearceerde zoekgebieden een maximum aan de grootte van het totale oppervlak gesteld van 6 hectare, inclusief de omringende landschappelijke inpassing en afrastering. Binnen de blauw gearceerde zoekgebieden blijkt uit de landschapsstudie dat er verantwoord een groter zonnepark kan worden gerealiseerd. De schaalgrootte wordt in deze gevallen bepaald door grootte van het zoekgebied.

Onderlinge afstand

Om het halfopen landschap met afwisselende vergezichten te behouden dient er een onderlinge afstand tussen de zonneparken te worden aangehouden van 250 meter hemelsbreed gemeten vanaf de randen van het zonnepark.

Erosiebestrijding

De bodem van een zonnepark dient bedekt te zijn met vegetatie om bodemerosie en water- en modderoverlast tegen te gaan. De bodembedekking bestaat bij voorkeur uit een grasvegetatie. Andere bodembedekking is mogelijk, mits kan worden aangetoond dat deze voldoende vermogen heeft om jaarrond de bodem vast te houden. De bedekking van de bodem waarborgt bovendien het behoud van een goede bodemgesteldheid en bodemvruchtbaarheid.

Tijdelijkheid

Voor alle grootschalige energieopwekking, dus zowel wind als zon, geldt dat de verandering in het landschap tijdelijk is, waarbij deze tijdelijkheid ook gewaarborgd dient te worden.

De tijdelijkheid wordt vastgesteld op maximaal 25 jaar. Na maximaal 25 jaar dient het gebruikte oppervlak weer in zijn oorspronkelijke staat te zijn hersteld of in een vooraf goedgekeurde staat te zijn gebracht.

Controle op ontwikkeling

In verband met het te doorlopen proces om tot realisatie van een zonnepark te komen, wordt vooralsnog geen beperking gelegd op het aantal initiatieven. Initiatieven zullen op volgorde van de ontvangst van het verzoek tot het verkrijgen van de verklaring van geen bedenkingen worden behandeld. Hierbij wordt wel rekening gehouden met afspraken die de gemeente Voerendaal regionaal is aangegaan zoals bijvoorbeeld in het RES Zuid Limburg waar een maximum van 30 ha is genoemd.

Het aantoonbaar formeel reserveren van capaciteit op het (wat betreft totale capaciteit begrensde) stroomnet van Enexis is uiteindelijk echter bepalend voor de uiteindelijke realisatie van de initiatieven.

Ten overvloede wordt nog vermeldt dat er in dit kader wordt gestreefd naar tenminste 50% participatie door burgercoöperaties.